

Kritiske bemærkninger til basisanalysen for vandområdeplanerne 2015-2021

Foreløbig karakter

Basisanalyse bærer i høj grad præg af, at den udgives midt i en proces, hvor vandforvaltningen er i forandring. Nye forvaltningsmodeller er under udvikling, og der tages skridt imod en mere differentieret vandområdeforvaltning. Begge er positive tiltag, som vi hilser velkommen, men de betyder, at store dele af basisanalysens indhold er af faglig tvivlsom karakter og derfor betegnes foreløbigt. Dette gælder følgende dele:

- Miljømål for alle vandområder - Målene er fastsat på baggrund af udkastet til vandplan 1, hvilket f.eks. for kystvande vil betyde ålegræsværktøjet, hvis egnethed som forvaltningsværktøj er blevet kritiseret i adskillige rapporter. Miljømålene er derfor beskrevet som foreløbige.
- Udpegning af kunstige og stærkt modificerede områder - Udpegningen er foretaget på baggrund af vandplan 1 og derfor også beskrevet som foreløbig.
- Risikovurderingen – Foretaget på baggrund af foreløbige miljømål og kun i forhold til nogle af kvalitetselementerne i store dele af områderne, fordi der mangler overvågningsdata samt miljømål, og må derfor anses som foreløbige.
- Kvalitetselementet fisk - I forbindelse med søer har interkalibreringen i EU for kvalitetselementet fisk ikke fundet sted endnu. Tilstandsvurderingen beskrives på den baggrund derfor ligeledes som foreløbig.
- Det biologiske kvalitetselement klorofyl a i forhold til både søer og kystvande - I søer skal der foretages en vurdering af, om klorofyl a fortsat skal anvendes selvstændigt som grundlag for fastlæggelse af indsatsbehov. For kystvande kan tilstandsvurderingen på baggrund af klorofyl ændres på grund af udviklingen af nye modelværktøjer. Vurderinger på baggrund af klorofyl a må derfor anses som foreløbige.

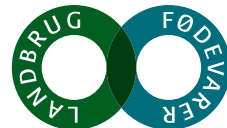
Da størstedelen af basisanalysen, som det fremgår af ovenstående, er at betragte som foreløbig, kan den ikke anvendes som grundlag for udarbejdelsen af et indsatsprogram, der har vidtgående konsekvenser for erhverv og samfund.

Udover grundlagets foreløbige karakter er der følgende hovedpunkter, som vi mener, er meget problematiske i forhold til vurderingerne i basisanalysen.

Mangel på beskrivelser af presfaktorer

Basisanalysen undlader at nævne nogle af de presfaktorer, der betyder mest for miljøtilstanden så som kvælstoftilførsler fra andre områder, klima og vejrforhold, fiskeri og op-hobede næringsstoffer i økosystemet.

- Kvælstof fra andre områder er dominerende i de åbne farvande. Der er stor fejl og fagligt uholdbart at undlade at medtage det som en presfaktor. En undladelse vil betyde, at en omkostningsfuld indsats sættes i værk, i danske oplande, på baggrund af kvælstof tilført fra områder udenfor Danmark.
- Klima og vejr har ændret sig i løbet af de sidste årtier, hvilket forårsager at den naturlige tilstand for økosystemer kan ændre karakter. Højere temperaturer giver naturligt større risiko for iltsvind, og naturlige iltsvindsområder kan blive større i omfang. Mindre vind om sommeren forårsager mindre omrøring og dermed en højere grad af lagdeling, som også leder til større risiko for iltsvind. Det skal medtages i beregningerne ved fastsættelse af målsætningen, da man ellers når frem til en urealistisk målsætning for vandområderne.

- Fiskeri kan føre til biologisk ubalance, som følge af at en bestemt gruppe arter fjernes fra økosystemet, men kan også være årsag til fysiske skader på havbunden ved skrab eller trawl aktiviteter. Ved skrab og trawl ødelægges habitatet, sten opfiskes, og der efterlades kun plads til få hurtigt voksende arter. I den sidste basisanalyse blev fiskeri beskrevet som værende meget betydningsfuldt for miljøtilstanden, og der, hvor der blev skrabet, var det muligt at vurdere, at man ikke ville opnå målopfyldelse grundet fiskeriet uden yderligere data. Derfor er det helt afgørende, at denne presfaktor igen medtages i basisanalysen, da der ellers er risiko for, at der ikke opnås god tilstand grundet fiskeri.

Ophobede næringsstoffer fra tidligere tider kan frigives og påvirke koncentrationerne, og dermed fejlagtigt tolkes som en del af udledning fra land. For at undgå at estimere udledningerne for højt må puljer af organisk stof og næringsstoffer inddrages i analysen som presfaktor. Derudover betyder organisk stof i sedimentet, at ålegræs ikke kan rodfæstes, hvilket kan lede til en overestimering af et reduktionsbehov, baseret på ålegræssets dybdegrænse.

Disse presfaktorer skal medtages i basisanalysen, da de har stor betydning for miljøtilstanden. Det er afgørende, at alle de væsentligste presfaktorer adresseres, hvis den gode tilstand skal opnås. Alternativt må områder have nedsat miljømålsætning, hvis en betydende presfaktor ikke kan påvirkes indenfor rammerne af vandområdeplanerne.

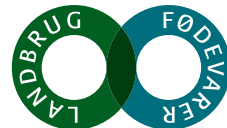
Forkert afgrænsning

- Med hensyn til udpegning af vandløb skal der ikke meldes for mange vandløb ind til EU. Det meget store antal vandløbsstrækninger vil give særdeles store samfunds- og erhvervsmæssige økonomiske konsekvenser for Danmark, idet det vil være vanskeligt - hvis ikke umuligt - senere at trække dem ud, jævnfør kommissionens anbefaling i rapporten om gennemførelse af vandrammedirektivet i Danmark om, at nedbringe antallet af undtagelser. Analyser i forbindelse med vandløbsforummøderne hos Naturstyrelsen har vist, at det vil være muligt at opfylde vandrammedirektivet ved ca. 10.000 km i stedet for de 19.000 km, der er medtaget i basisanalysen i dag.
- Den marine afgrænsning følger ikke vandrammedirektivets definition. Der er foretaget en revision af vandområderne med henblik på at harmonisere afgrænsningen og udvise tidligere administrative skel. Det er helt uforståeligt, at den marine afgrænsning i den forbindelse ikke er ændret til direktivets definition i stedet for også at indbefatte områder, der tidligere var afgrænset som amternes ansvarsområde.

Urealistisk grad af målopfyldelse

Basisanalysen er meget optimistisk med hensyn til målopfyldelse for vandløb. Den nødvendige indsats, der skal til for at opfylde målsætningerne, vil blive meget omfattende og omkostningsfuldt for både landbrug og samfund. Der mangler kort og godt et grundigt realitetstjek, så Danmark ikke melder urealistisk mange vandløb ind.

- I de næste planperioder skal flere kvalitetselementer inddrages i tilstandsvurderingen. Det drejer sig om fisk og vandplanter og i tredje planperiode tillige fytobenthos. Dette vil, bare i anden periode, medføre et kraftigt fald i andelen af vandløb, der lever op til miljømålsætningen på grund af "one out, all out" princippet. Vi mener, at det vil være en langt større andel end de 62 % nævnt i basisanalysen, som vil være i risiko for manglende målopfyldelse baseret på de kvalitetselementer, det på nuværende tidspunkt har været muligt at medtage, der er i risiko for manglende målopfyldelse. Kun 12 % af de vandløb, hvor alle kvalitetselementer er taget med, er vurderet til at være i god tilstand i dag.

- I kommissionens rapport om gennemførelsen af vandrammedirektivet i Danmark nævnes det, at den hydromorfologiske klassificering samt de hydromorfologiske kvalitets-elementer og påvirkninger er fraværende. Når disse inddrages i vandområdeplanerne, ventes de også at udløse en yderligere indsats, da det kan betyde, at man er nødsaget til at genskabe vandløbenes naturlige forløb med slyngninger og profilændringer.
- Man bør være opmærksom på, at vandstandshævende virkemidler - såsom ændret grødeskæring, hævnning af vandløbets bund - i mange områder vil have meget stor påvirkning på arealer, der grænser op til vandløbet, og længere ind i landet grundet effekter på dræn. De kan derfor også være kilde til store udgifter, hvis de benyttes i områder med erhvervsmæssige interesser eller bebyggelse. I den forbindelse skal man være opmærksom på, at vandløbene er dimensionerede korrekt især med henblik på klimaændringer og stigende mængder nedbør.

Misvisende tilstandsvurdering af grundvandet

Basisanalysen beskriver langt hovedparten af de grundvandsmagasiner, hvorfra der indvindes vand til markvanding, som værende i dårlig kvantitativ tilstand. Det kan give anledning til restriktioner i mulighederne for at markvande i fremtiden.

Tilstandsvurderingen er misvisende af flere årsager:

- Basisanalysen tager udgangspunkt i det samme datagrundlag og beregningsmetoder, som blev anvendt under første generation vandplaner. Her blev restriktioner i fht. markvanding taget helt ud, fordi datagrundlag og beregningsmetode var behæftet med ekstremt store usikkerheder. Det er derfor problematisk, at de metoder og data nu bruges en gang til.
- Data fra GEUS viser, at årsnedbøren i Vestjylland er steget betragteligt inden for de sidste 100 år. Stigningen i nedbøren har været meget større end det samlede vandforbrug til markvanding. Den ekstra nedbør har øget grundvandsdannelsen markant – der er altså blevet mere og mere vand til rådighed til markvanding. Det faktum indgår imidlertid slet ikke i basisanalysen.

På den baggrund er tilstandsvurderingen af grundvandet for faglig spinkel til at lægge til grund for en indsats, der kan have store konsekvenser for mulighederne for markvanding.

Konklusion

Basisanalysen er i sin nuværende form - med størstedelen af analysen markeret som foreløbig, manglende nogle af de mest betydningsfulde presfaktorer og uden realisme i forhold til målsætning - ubrugelig som grundlag for vurdering af indsatsbehovet i næste vandplansperiode. Det er bydende nødvendigt, at få et solidt fundament til en så omfattende indsats både for at sikre den mindst omkostningsfulde implementering, og for at sikre at indsatsen resulterer i et bedre miljø.